

Intervence do městského prostoru

Bakalářská práce

Studijní program:

B8208 Design

Studijní obor:

Design prostředí

Autor práce:

Martin Krejčí

Vedoucí práce:

doc. MgA. Jan Stolín
Katedra umění

Zadání bakalářské práce

Intervence do městského prostoru

Jméno a příjmení: **Martin Krejčí**
Osobní číslo: **A18000032**
Studijní program: **B8208 Design**
Studijní obor: **Design prostředí**
Zadávací katedra: **Katedra umění**
Akademický rok: **2021/2022**

Zásady pro vypracování:

Anotace:

Bakalářská práce zkoumá specifické prostorové situace v městské krajině města Liberce. Cílem bakalářské práce je formou uměleckých intervencí upozornit na konkrétní místa, která vznikla historickým vývojem města a můžeme je považovat svým charakterem za hraniční a to jak v pozitivním, tak negativním smyslu. Umělecké zásahy reagují na specifický charakter vybraných míst a svým výtvarným řešením tato místa aktualizují. Nabízí tak obyvatelům a návštěvníkům města nové prožitky z míst, která jsou často z různých důvodů přehlížena.

Postup:

1. Koncept
2. Vizualizace, fotodokumentace, videodokumentace
3. Průvodní teoretická zpráva v pevné vazbě, včetně zadání práce a prohlášení o autorském právu. Zpráva obsahuje mezi jinými úvod, přehled literatury a zdrojů, výsledky a diskuzi a řídí se specifikacemi v dokumentu „Požadavky na vypracování bakalářské práce – KUM“. Zdroje musí být citované dle Směrnice rektora TUL č. 5/2018.
4. Elektronická podoba všech částí bakalářské práce (akceptovatelné formáty pdf, pdf/A).
5. V systému STAG (Moje studium-Kvalifikační práce-Doplnit údaje o práci) vložit veškerá data o práci a soubor obsahující kompletní výkresovou i textovou dokumentaci, průvodní zprávu, technickou zprávu a doplnit

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

JEHLÍK, Jan. Rukověť urbanismu: Architektura poznávání a navrhování prostředí. Ausdruck Books, 2016. ISBN 978-80-270-4920-2.
LYNCH, Kevin. Obraz města. Praha: Bova Polygon, 2004. ISBN 80-7273-094-0.
KRATOCHVÍL, Petr. Architektura a veřejný prostor. Praha: Zlatý řez, 2013. ISBN 978-80-903826-4-0.
CARMONA Matthew, TIESDELL Steve, HEATH Tim, OC Taner. Public Places Urban Spaces Second Edition: The Dimensions of Urban Design. London: Architectural Press, 2010. ISBN 978-1856178273
PHILLIPS, Patricia C. Public Constructions. In: Lacy S., Mapping the Terrain: New Genre Public Art, Seattle: Washington Press, 1995. ISBN 9780941920308
CRAWFORD, Margaret. The World in a Shopping Mall, in: Michael Sorkin (ed.), Variations on a Theme Park ? The New American City and the End of Public Space. New York 1992. ISBN 978-0374523145
NORBERG-SCHULZ, Christian. Genius loci. Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-303-5.
VON MEISSE, Pierr. Od formy k místu. Archa, 2018. ISBN 978-80-87545-61-4.
CARTIERE, Cameron. The Practice of Public Art. London/New York: Routledge, 2010. ISBN 9780415878395.
WYLIE, John. Landscape. London: Routledge, 2007. ISBN 9780415341448

Vedoucí práce:

doc. MgA. Jan Stolin
Katedra umění

Datum zadání práce:

21. února 2022

Předpokládaný termín odevzdání:

27. května 2022

L.S.

Ing. arch. MgA. Osamu Okamura
děkan

doc. MgA. Jan Stolin
vedoucí katedry

V Liberci dne 21. února 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědom toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědom následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

27. května 2022

Martin Krejčí

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych v tuto chvíli poděkoval vedoucímu práce, kterým byl doc. Jan Stolin, M. A. Děkuji především za pomoc při tvorbě této bakalářské práce, vedení, konzultace a motivaci v průběhu bakalářské práce. Dále bych chtěl také poděkovat MgA. Petře Vlachynské, Ph.D., za rady, možnost dodatečné konzultace a doporučení literatury.

Jan Rouha, Ivo Louda a další přátelé a spolužáci co se nějakým způsobem podíleli na pomoci, kterou jsem potřeboval, také mají moji vděčnost.

V neposlední řadě bych chtěl poděkovat své rodině a kamarádům, kteří pro mě byli po celou dobu studia, velkou podporou a útěchou v těžkých chvílích.

ABSTRAKT

Bakalářská práce zkoumá specifické prostorové situace v městské krajině města Liberce. Cílem bakalářské práce je formou uměleckých intervencí upozornit na konkrétní místa, která vznikla historickým vývojem města a můžeme je považovat svým charakterem za hraniční, a to jak v pozitivním, tak negativním smyslu. Umělecké zásahy reagují na specifický charakter vybraných míst a svým výtvarným řešením tato místa aktualizují. Nabízí tak obyvatelům a návštěvníkům města nové prožitky z míst, která jsou často z různých důvodů přehlížena.

KLÍČOVÁ SLOVA

Veřejný prostor, složení města, hraniční místa, zásah, umělecká intervence, změna pohledu, vnímání prostředí

ABSTRACT

The bachelor thesis examines specific spatial situations in the urban landscape of the city of Liberec. The aim of the bachelor's thesis is to draw attention to specific places in the form of artistic interventions, which by the historical development of the city and we can consider by their nature as borderline, both in a positive and negative sense. Artistic interventions respond to the specific character of selected places and update these places with their artistic solution. It offers residents and visitors to new experiences from places that are often overlooked for various reasons.

KEY WORDS

Public space, city composition, border places, intervention, artistic intervention, change of view, perception of environment

OBSAH

1. Úvod	9
2. Teoretická část	10
2.1. Urbanismus	13
2.1.1. Veřejný prostor	16
2.1.2. Veřejný prostor ve městě	18
2.2. Liberec	19
2.2.1. Liberec základní informace	19
2.2.2. Liberec geografické údaje	
2.2.3. Liberec vývoj města	20
2.2.4. Liberec veřejný prostor	21
2.3. Umění ve veřejném prostoru	22
2.3.1. Intervenční umění	24
2.4. Světlo v umění	27
2.5. Zvuk v umění	29
3. Praktická část	30
3.1. Hlavní myšlenka	30
3.2. Intervence#1	31
3.2.1. Intervence#1 lokace	31
3.3.2. Intervence#1 instalace	37
3.3. Intervence#2	41
3.3.1. Intervence#2 lokace	41
3.3.2. Intervence#2 instalace	46
3.4. Intervence#3	48
3.4.1. Intervence#3 lokace	48
3.4.2. Intervence#3 instalace	51
4. Závěr	55
Literatura	56
Ostatní zdroje	57

1. ÚVOD

Má bakalářská práce se zabývá tématem uměleckých intervencí ve veřejném prostoru. Veřejný prostor byl až na výjimky vždy součástí studijních prací během mého studia, proto k němu mám blízko a má práce je tohoto tématu týká z onoho důvodu. Během čtyř let studia na fakultě umění a architektury jsem pracoval s různými pohledy na veřejný prostor, každý pohled měl své náležitosti a rozdíly, se kterými se muselo pracovat. Tyto odlišné přístupy k různým druhům uměleckých zásahů, každý s vlastním specifickým umístěním, mě zaujaly a velmi inspirovaly tuto bakalářskou práci. První impuls k zájmu o veřejný prostor přišel v zimním semestru druhého ročníku, kdy jsem jako polo-semestrální práci pracoval s digitálními zásahy do veřejného prostoru na univerzitním kampusu. Tyto zásahy byly provedeny pomocí argumentované reality a měli spíše vtipný koncept bez nějaké větší hloubky ale i tak mi tato zkušenost dala mnoho spolu s inspirací pro mé budoucí intervence ve studiu a ve spojitosti s bakalářskou prací.

Další velká inspirativní zkušenost s veřejným prostorem byla práce na vyhlášené soutěži na vodní prvek na Dominikánském náměstí v Brně. Tato práce byla zadána v letním semestru v mém třetím roku studia a bylo to jedno z témat na kterém mě opravdu bavilo pracovat. Nejvíce mě zaujala problematika řešení veřejného prostoru uprostřed městské zástavby, kde je prostor opravdu veřejný, na rozdíl od limitace v práci s univerzitním kampusem. V těchto lokacích, které jsou součástí instituce jako je univerzita se bude pohybovat rozdílné složení návštěvníků a pochopení i přístup k dílu nemusí být stejný. Dále je kampus také limitován tím, jaké rozmezí uměleckých prací zde může vzniknout. Na rozdíl od náměstí zde pomník nebo velký vodní prvek nejspíše nevznikne. Toto je jeden z důvodů proč mě toto téma tak zaujalo. V tomto zadání se muselo s lidmi počítat téměř na prvním místě, jelikož tento prostor, a tudíž i zadání soutěže bylo převážně pro lidi co tento prostor používají. Náзор na zadání a případné řešení se bude vždy lišit. Důvod pro negativní přístup k dílu může mít mnoho podob od politické, náboženské nebo osobní. Z mého pohledu je však nejdůležitější ptát se lidí a návštěvníků, které tyto práce nebo instalace osobně navštíví nebo se objeví ve stejném prostředí a mohou ho tedy adekvátně posoudit. Tento názor je hlavní důvod, proč se má práce zaměřuje na dopad intervence na vnímání kolemjdoucích a skrze mé intervence jim poskytuje odlišný pohled na to, jak specifická veřejná lokace vypadala a jakou měla atmosféru. Tyto místa by měli mít hraniční symboliku, rozdělení či napětí různého rázu. Cíl intervence je na tuto problematiku upozornit a zviditelnit ji nebo přinejmenším naladit kolemjdoucí na její vnímání.

Lokace mé práce je veřejný prostor ve městě Liberec. Práce na vodním prvku ve mně probudila zájem o veřejný prostor v městské zástavbě, ale pořád zůstávala otázka, v jakém městě tyto zásahy budou. Výběr místa nakonec vyhrálo město Liberec, protože se během mého čtyřletého studia toto město stalo mým druhým domovem. Navíc Liberec má zajímavou historii a je, podle mého názoru, jedním z nejhezčích měst v české republice.

V dalších stránkách bakalářské práce popíšu teoretickou část, která se bude zabývat převážně veřejným prostorem, urbanismem, uměním a uměleckými zásahy do veřejného prostoru a městem Liberec. Tyto témata mají cíl přiblížit porozumění této práce a objasnit konečné zásahy a práci v praktické části. V neposlední části je praktická část mé bakalářské práce, ve které přiblížím technickou část mého projektu. Jeho koncept, odkud tato myšlenka přišla a jak se za měsíce práce proměnila až na finální verzi. Budu zde uvádět podrobnosti a rozbor tří lokací, se kterými pracuji a intervence, které bych na těchto místech chtěl uskutečnit.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. URBANISMUS

„Urbanismus je disciplína, jejímž cílem je utvářet a rozvíjet sídelní útvary (města, vesnice) jako funkční a vyvážené celky. Urbanistické projektování navrhuje uspořádání sídel, jejich částí a navazujících částí krajiny a navazuje tak na architekturu, popřípadě krajinnou architekturu.“⁽¹⁾

Pochopení urbanismus je při práci s veřejným prostorem důležité, urbanismus je totiž hlavní příčina toho, jak veřejný prostor vzniká, nebo jeho existenci alespoň nepřímo ovlivňuje. Kamkoliv se dnes v moderním městě podíváme, vidíme dopady urbanistického plánování, pokud se díváme dost pozorně. Městská zástavba, veřejná místa, obchodní domy to vše vzniká podle nějakého plánu od vybraného architekta nebo architektonické skupiny. To však neznamená, že na tyto architektury lze hodit každou negativní stránku městského prostředí. Zástavba a vzhled města je také ovlivněn minulostí města, toho, jak město vzniklo, na jakém místě a v jaké době. V práci s městem, které už nějakou dobu existuje bude tato časová složka hrát velkou roli. Města mohla být několikrát přestavěna, zdemolovány. Jejich části vznikly a přestali existovat na místech kde dnes chodíme.

„Tvorba měst je uměním, odehrávajícím se v čase. Ale může stěží použít následné řazení limitovaných sekvencí, jako je tomu například v hudbě. Při různých příležitostech se lidem mohou tyto sekvence jevit jako přesušované, nezávislé na sobě a oddělené.“⁽²⁾

V kontextu mé práce je urbanismus důležitou součástí v hledání lokací pro mé umělecké intervence. Te totiž příčinou existence hraničních míst ve kterých se má tvorba bude odehrávat. Tyto místa mohou být hraniční i z jiných důvodů, urbanismus za tuto hraničnost nemusí být zodpovědný. Je však zodpovědný za jejich existenci, a to z důvodu mého zájmu o veřejný prostor.

¹ <https://cs.dbpedia.org/page/Urbanismus>

²LYNCH, Kevin. *Obráz města*. Praha: Bova Polygon, 2004. ISBN 80-7273-094-0. s. 1.

„Tématem urbanismu je prvotně veřejný prostor. Urbanismus je de facto stavěním obce či společenství, architekturou „společného domu“. Základním stavebním prvkem v této architektuře není to individuální (soukromé pozemky a stavby), ale to společenské (veřejný prostor).“⁽³⁾

Vzhled města a celá jeho struktura spolu s reprezentativností je tvořena spojením architektury s urbanismem. To, jak město vypadá, jak je rozděleno na pěší zóny a místa pro dopravní spojnice. Každý z nás má samozřejmě jiný pohled na krásu a co se líbí jednomu člověku, se může naopak hnusit druhému. Ale město je stavěno pro různorodou a hromadnou skupinu obyvatel, kde každý má jinou povahu, zájmy, vzdělání a sociální zařazení. Z toho důvodu mohou vzniknout spory, ale tyto problémy jsou naštěstí řešeny skrze urbanistické normy, které se dodržují vždy bez ohledu na špatné názory nebo nesouhlasy. Díky těmto normám se uchová městu krása i organizovanost.⁽⁴⁾

Lze tedy říct, že v kontextu mé práce je urbanismus důvodem pro vznik velké části veřejného prostoru, kde dochází k jakémusi sporu či hraniční situaci. Místa, kterými v bakalářské práci zaobírám vznikla pomocí urbanismu a historie. Jejich problematika nebo zajímavost je také následkem těchto procesů. V mé práci je teorie urbanismu nápomocná k identifikaci a výběru správného místa pro mé umělecké intervence.

³JEHLÍK, Jan. *Rukověť urbanismu: Architektura poznávání a navrhování prostředí*. Ausdruck Books, 2016. ISBN 978-80-270-4920-2. s. 17.

⁴LYNCH, Kevin. *Obraz města*. Praha: Bova Polygon, 2004. ISBN 80-7273-094-0. s. 92-119.

2.1.1. VEŘEJNÝ PROSTOR

„Pojem veřejný prostor je vztahován k definičnímu znaku „přístupný bez omezení“, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na to, kdo je vlastníkem toho kterého prostoru.“⁽⁵⁾

Veřejný prostor, v tomto místě se pohybujeme každý den. Je důležitý pro správných chod společnosti, měst i civilizací. Jako veřejný prostor se dá brát spousta míst, městský park, veřejné koupaliště, národní park nebo i internet a sociální média. Jde o místa, kde se můžeme jako společnost volně scházet, poznávat se a žít naše životy mezi ostatními. Tyto lokace na nás mají neustálý vliv i když si to sami neuvědomujeme. Jejich vzhled, atmosféra, rušnost, lokace a další vlivy na nás podvědomě působí pokaždé když je navštívíme.

„Veřejné prostředí, tedy místo, které svádí tolik různých lidí dohromady a dává jim příležitost vzájemně jednat, plodí cosi, co má rysy demokracie,“ (6)

Vznik a důležitost veřejných prostorů na společnost se dá vyhledat až v daleké historii lidstva. Místa na náboženské slavnosti, shromáždění nebo společenská setkání se počítají mezi události na veřejném prostředí. Nutnost pro existenci těchto míst, kde by se naši předci mohli shlukovat, ovlivnilo vývoj civilizací a zároveň vzhled a sestavení jejich měst. Například existence fóra v antických Aténách, které se stalo kulturním, obchodním a náboženským centrem tohoto městského státu, který se později stal kolébkou moderní demokracie. Tyto důležité lokace začali nabírat jasné funkce, každé místo vytvořeno pro jiný důvod (fórum, putyka, obchodní trh) a k tomu se začal vázat i jejich vzhled a atmosféra.⁽⁷⁾

Veřejný prostor je v dnešní době pro většinu lidí samozřejmostí. Parky, obchody, veřejné prostranství a další místa člověk navštěvuje každodenně. Veřejný prostor však pro své fungování potřebuje uživatele, v tomto případě obyvatele míst, kde se prostor nachází. Pro mou práci je to jedna z hlavních součástí toho, s jakými místy budu pracovat. To jak dobře nebo špatně je veřejný prostor na vypraných místech

⁵JEHLÍK, Jan. *Rukověť urbanismu: Architektura poznávání a navrhování prostředí*. Ausdruck Books, 2016. ISBN 978-80-270-4920-2. s. 84.

⁶KRATOCHVÍL, Petr. *Architektura a veřejný prostor*. Praha: Zlatý řez, 2013. ISBN 978-80-903826-4-0. s. 11s

⁷KRATOCHVÍL, Petr. *Architektura a veřejný prostor*. Praha: Zlatý řez, 2013. ISBN 978-80-903826-4-0. s. 20.-32.

2.1.2. VEŘEJNÝ PROSTOR VE MĚSTĚ

Some urban design practitioners argue that ‘place’ is not – or should not be – a professional territory and that, rather than imbuing the creative task of designing urban places in the hands of a single ‘all-knowing’ designer, it should be shared among many actors.⁽⁸⁾

Jak bylo uvedeno v předchozí části, veřejný prostor obsahuje velkou škálu lokací a prostorů jako fyzické lokace nebo virtuální stránky. Toto nám pochopení veřejného prostoru poněkud komplikuje. V minulosti se člověk musel do veřejného prostoru dobrovolně vydat. V moderní době internetu a sociálních medií je však s veřejným prostorem spojený každý kdo vlastní smartphone. Tato osoba je schopna být ve spojení s lidmi z druhé strany světa, aniž by opustil bezpečí svého domova. Vzniká nám tedy nové spojení s veřejným prostorem, které je však jiné než „tradiční“ veřejný prostor. Virtuální veřejný svět je však velmi nová věc ve srovnání s historií lidstva a má zatím malý dopad na vznik a podobu fyzických veřejných míst, které mě pro bakalářskou práci zajímají. Budeme se tedy držet spíše lokací v reálném světě, se zaměřením na městské lokace ve spojení s urbanismem, které je pro moji bakalářskou práci důležitější než teoretické veřejné prostory „uprostřed ničeho“. Toto je z důvodu, že hlavní důvod mé bakalářské práce je ovlivnit vnímání určitých lokací a vyzdvihnout tak jejich dobré nebo špatné řešení v rámci městského prostoru. Mimo město samozřejmě tyto lokace také existují, ale nejsou tak často navštěvované a počet ovlivněných osob by tak byl v porovnání s městským prostorem velmi malý.

Města jako hlavní centra lidského dění s sebou nesou i povinnost zajistit potřeby obyvatel. V dnešní době, kdy existují města od několika tisíců, až po miliony v rámci populace, se tento problém stává čím dál více důležitým. Tato problematika vyhovět mnoha zájmům a potřebám různých lidí s odlišnými osobnostmi je v moderní době více problematická než v minulosti. Město se musí rozrůstat nejen o veřejné prostranství pro setkávání, ale s nástupem industrializace a moderní doby kdy mají lidé více času, vnikají i lokace rekreační a zábavové. Ne každý má však stejné zájmy a potřeby, a proto musí těchto lokací být více musí plnit odlišné funkce.

⁸CARMONA Matthew, TIESDELL Steve, HEATH Tim, OC Taner. *Public Places Urban Spaces Second Edition: The Dimensions of Urban Design*. London: Architectural Press, 2010. ISBN 978-1856178273. s. 22.

Možná proto je o tolik snazší najít si své místo ve virtuálním prostředí než v prostředí „opravdovém. Na rozdíl od limitovaného prostoru ve městě je internet téměř neomezený. Jako příklad rád uvádím veřejné knihovny, které už nejsou v dnešní době tak oblíbené jako dříve. Přístupnost knih a zábavy online poněkud limituje důležitost a potřebnost pro tyto veřejné prostory.

Dnešní člověk tak zdánlivě nepotřebuje konkrétní místo, aby se podílel na veřejné sféře, když se virtuálními prostředky může propojit s kýmkoliv na světě. A veřejný prostor ztrácí i řadu dalších, pragmatičtějších funkcí, když se jeho dřívější náplň postupně stěhuje do specializovaných zařízení.⁽⁹⁾

Toto zjevení musí mít člověk na mysli, když chce pochopit moderní využití veřejného prostoru. Části města jsou stále využívány tak jako dříve, na rozdíl změnám v technologii, společnosti nebo ve složení města samotného. Určité lokace přežívají moderní změny s minimální úpravou na jejich podobě. Parky například jsou do dnes jakési útočiště klidu a existují jako malý kousek přírody v betonové džungli města. Věřím sice že jejich využití prošlo také určitou metamorfózou, po změně se však stále podobá tomu, jak se parky používali v minulosti. Tyto lokace, co zůstávají poměrně stejné i přes století vývoje nebo lokace co se rapidně mění jsou obě velice zajímavé a v obou lokacích vzniká odlišená atmosféra se kterou se dá pracovat v rámci umění ve veřejném prostoru.

⁹BLATOVÁ, Tamara. *VEŘEJNÝ PROSTOR VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ*. Brno, Ústav územního rozvoje, 2013. ISBN 978-80-87318-27-0. s. 21.

2.2. LIBEREC

V této kapitole si přiblížíme město, ve kterém se má bakalářská práce „odehrává“. Liberec byl během mé práce mnou zkoumán, rozdělován na určité sekce a rozebírán z pohledů estetických, urbanistických, funkčních a dalších pohledů. Způsob, jak se na město dívám se několikrát během procesu práce změnil, a tak se ovlivnil k tomu navazující výběr lokalit, se kterými jsem pracovat. V další části této kapitoly uvedu zjištěné informace o městu Liberec. Tyto informace budou zaobírat věci ohledně základních informací o městě, historii a vývoj města v období existence Liberce, a nakonec na situaci veřejného prostoru v dnešní době, tak jak je aktuální a důležitá pro naši situaci.

2.2.1 LIBEREC ZÁKLADNÍ INFORMACE

Liberec (německy Reichenberg) je statutární město v okrese Liberec na severu Čech a krajské město Libereckého kraje. Žije zde přibližně 104 tisíc obyvatel a je tak pátým největším městem České republiky (třetím v Čechách). Spolu se sousedním Jabloncem nad Nisou a okolními obcemi vytváří širší sídelní aglomeraci, sám katastr města obsahuje jako enklávu obec Stráž nad Nisou. Liberec je zakládajícím členem Euroregionu Nisa, od roku 2004 i jeho hlavním městem. ⁽¹⁰⁾

Liberec. Toto město je už čtvrtým rokem mým druhým domovem. Trávím zde převážnou většinu času a můj život se sem přesunul kvůli studiu na zdejší univerzitě. Město jsem si opravdu zamiloval, na rozdíl od míst odkud pocházím se v Liberci často děje něco kulturního nebo zajímavého. Liberec se nachází 91 Km severně od Prahy v kotlině mezi horskými masivy. Je to poměrně deštivé místo s přibližně 104 tisíci obyvateli. Architektonickou tvář centra Liberce dodnes určuje velká přestavba města na konci 19. století. Tehdy došlo k demolici původních – zčásti ještě dřevěných či brázděných staveb – a stavbě reprezentativních veřejných budov v neorenesančním slohu – radnice, spořitelny, pošty či muzea a lázní. Původní architekturu města dnes představují jen hrázděné Valdštejnské domky ze 17. století či liberecký zámek, jehož vzhled silně ovlivnila klasicistní přestavba. ⁽¹¹⁾

¹⁰<https://www.liberec.cz/cz/mesto-samosprava/profil-statut-mesta/zakladni-udaje-meste>

¹¹<https://www.visitliberec.eu/vse-o-liberci/historie>

2.2.2. LIBEREC GEOGRAFICKÉ ÚDAJE

Liberec se nachází asi 91 km severo-severovýchodně od Prahy a asi 99 km severo-severozápadně od Hradce Králové. Město leží v Liberecké kotlině Žitavské pánve mezi Ještědsko-kozákovským hřbetem a Jizerskými horami. Pata radnice je ve výšce 374 m n. m., nejvyšším bodem katastru města je vrchol Ještědu (1012 m n. m.), bod nejnižší se nachází v městské části Machnín (325 m n. m.). Městem protéká Lužická Nisa a její přítoky, například Černá Nisa a Harcovský potok, na něm leží Harcovská přehrada. Přírozenými vodními plochami jsou rybníky: například Vesecký (tzv. Teich), Kačák (Žabák) v Krásné Studánce a rybník Seba. Město se do roku 1939 rozprostíralo na ploše 6,2 km², což dnes představuje historický střed města. Po připojení 11 obcí roku 1939 se město dále rozrostlo o dalších 23 obcí v letech 1954, 1963, 1976, 1980 a 1986. Po roce 1989 se naopak čtyři obce od města oddělily. Celková rozloha města tak dnes činí 106,1 km².⁽¹²⁾

2.2.3. LIBEREC VÝVOJ MĚSTA

Přesný datum založení není znám. Stejně jako většina měst Liberec nejspíše začal jako jednoduchá osada a poté se během století proměnil do města jaké známe dnes. První písemná zmínka Liberce je z roku 1352, kde město bylo pod kontrolou rodiny Bibrštejnůvých. Tato rodina vlastnila frýdlantské panství spolu s oblastí, kde se dnes nachází Liberec od roku 1278. Největší změny přišli v roce 1558 kdy oblast převzala rodina Redernůvých, kteří během dalších desetiletí přeměnily Liberec na převážně kamenné stavby a město se pomalu začalo stávat centrem regionu. Oblast byla na hranici konfliktu v období sedmi leté války mezi Pruskem a Rakouskem – Uherskem, navzdory válce se však město rozvíjelo dále a v 19. století zde začal důležitý textilní průmysl. Toto přitáhlo do Liberce přísun obyvatel v podobě dělníků pro textilní továrny. Tato situace je během industriální revoluce typická a provázela ji změna zástavby města, vytvoření továren a ubytoven pro dělníky. Tyto zásahy ovlivnily zástavbu města, jak ji známe dnes. Spousta budov z této doby stále stojí a tvoří vzhled našeho města. Tento efekt byt tak velký, že v polovině 19. století byl Liberec 2. nejlidnatějším městem v Čechách. Nejdůležitější změny pro Liberec nastaly v období 20. století. Nejdůležitější jak z historie ale také z pohledu,

¹²<https://www.liberec.cz/cz/mesto-samosprava/profil-statut-mesta/geograficke-udaje/>

ze kterého se na město díváme v kontextu mé práce. Období 20. století je označováno jako „zlatý věk“. V této době byl Liberec obydlen převážně německy mluvící populací. V této době zde kvetl průmysl spolu s kulturou. Zlaté časy však skončili s příchodem 2. světové války a následujícím odsunem německé populace spolu a nastolením komunistického režimu. Po roce 1948 přichází pomalá stagnace. Po sametové revoluci zaniká textilní průmysl a nahrazuje ho automobilový a další nová odvětví. V této době se také mění vzhled města, přichází bourání starých budov a stavba nové infrastruktury.⁽¹²⁾

Jak bylo uvedeno v geografické části – Město se od roku 1939 rozrostlo absorbováním několika okolních obcí a také výstavbou nových částí. Tímto se město transformovalo z velikosti 6,2 km² v roce 1939 na 106,1 km² v dnešní moderní době. Z této informace lze vyčíst, že pokud se lokace, kterou zkoumáme nachází ve staré části města, tak z velké pravděpodobnosti pozůstatek starého Liberec. Další fakt je že s několikanásobným zvětšením oblasti města se přidaly nové situace, kterých si můžeme všimnou a pracovat s nimi. Toto však neobsahuje všechny informace o tom, jaká obce Liberec je a jak vypadal vývoj tohoto města. V dnešním moderním Liberci máme ukázkou toho, jak město s historickým centrem na sebe postupně v době rozrostu začalo nabalovat nové lokace, stavby sídliště a ostatní městské lokace. Ono staré historické centrum je pozůstatek Liberce z rozvoje v 19. století, stavby jako Severočeské muzeum a Galerie lázně jsou památkami z této doby a ukazují nám špetku historie našeho města. Zástavba v okolí těchto budov je takzvané „staré město“ které je, až na výjimky, tvořeno z neoklasicistní a neorenesanční architektury s nádechem rané secese. Je to krásná historická oblast a podle mého názoru je to jakési „srdce“ města Liberec. Během let se ale město začalo rozrůstat a přidávali se další a další lokace. S postupným rozvojem průmyslu v Liberci se zde začaly objevovat továrny a průmyslové areály jako houby po dešti. Architekti se z počátku snažili, aby tyto přírůstky vypadaly jako že do města zapadají, ale s postupem času se styl fabrik a továren proměnil na praktičtější a jednodušší. Většina z raných staveb tohoto typu jsou dnes v rozpadu a tvoří nevzhledné brownfield lokace. A v 20. a 21. se průmysl rozmohl ještě více, a tak nám na okraji Liberce vznikla průmyslová oblast, která se sice dá počítat jako součást města, nic moc městského na ní ale v porovnání se starým městem není. S nástupem komunismu po roce 1948 se tvář Liberce také začala měnit. Snaha nového režimu dodat bydlení pro každou rodinu v rovných podmínkách započala sérii nových projektů, které se zabývali vývojem a stavbou sídlišť

¹²<https://www.visitliberec.eu/vse-o-liberci/historie/>

ze kterého se na město díváme v kontextu mé práce. Období 20. století je označováno jako „zlatý věk“. V této době byl Liberec obydlen převážně německy mluvící populací. V této době zde kvetl průmysl spolu s kulturou. Zlaté časy však skončili s příchodem 2. světové války a následujícím odsunem německé populace spolu a nastolením komunistického režimu. Po roce 1948 přichází pomalá stagnace. Po sametové revoluci zaniká textilní průmysl a nahrazuje ho automobilový a další nová odvětví. V této době se také mění vzhled města, přichází bourání starých budov a stavba nové infrastruktury.⁽¹³⁾

Jak bylo uvedeno v geografické části – Město se od roku 1939 rozrostlo absorbováním několika okolních obcí a také výstavbou nových částí. Tímto se město transformovalo z velikosti 6,2 km² v roce 1939 na 106,1 km² v dnešní moderní době. Z této informace lze vyčíst, že pokud se lokace, kterou zkoumáme nachází ve staré části města, tak z velké pravděpodobnosti pozůstatek starého Liberec. Další fakt je že s několikanásobným zvětšením oblasti města se přidaly nové situace, kterých si můžeme všimnout a pracovat s nimi. Toto však neobsahuje všechny informace o tom, jaká obce Liberec je a jak vypadal vývoj tohoto města. V dnešním moderním Liberci máme ukázkou toho, jak město s historickým centrem na sebe postupně v době rozrostu začalo nabalovat nové lokace, stavby sídliště a ostatní městské lokace. Ono staré historické centrum je pozůstatek Liberce z rozvoje v 19. století, stavby jako Severočeské muzeum a Galerie lázně jsou památkami z této doby a ukazují nám špetku historie našeho města. Zástavba v okolí těchto budov je takzvané „staré město“ které je, až na výjimky, tvořeno z neoklasicistní a neorenesanční architektury s nádechem rané secese. Je to krásná historická oblast a podle mého názoru je to jakési „srdce“ města Liberec. Během let se ale město začalo rozrůstat a přidávali se další a další lokace. S postupným rozvojem průmyslu v Liberci se zde začaly objevovat továrny a průmyslové areály jako houby po dešti. Architekti se z počátku snažili, aby tyto přírůstky vypadaly jako že do města zapadají, ale s postupem času se styl fabrik a továren proměnil na praktičtější a jednodušší. Většina z raných staveb tohoto typu jsou dnes v rozpadu a tvoří nevzhledné brownfield lokace. A v 20. a 21. se průmysl rozmohl ještě více, a tak nám na okraji Liberce vznikla průmyslová oblast, která se sice dá počítat jako součást města, nic moc městského na ní ale v porovnání se starým městem není. S nástupem komunismu po roce 1948 se tvář Liberce také začala měnit. Snaha nového režimu dodat bydlení pro každou rodinu v rovných podmínkách započala sérii nových projektů, které se zabývali vývojem a stavbou sídlišť

¹³<https://www.liberec.cz/cz/mesto-samosprava/profil-statut-mesta/geograficke-udaje/>

a panelových domů. Například slavná „hokejka“, série panelových domů na Ruprechtickém sídlišti je jedna z těchto staveb. Hokejka je viditelná z velké části Liberec, a tak se nám neustále sama připomíná a spolu s tím i období ze kterého pochází.

Celkově má Liberec dlouho historii a tato historie vedla k tomu, jak dnešní město vypadá. V mé práci se věnuji veřejným místům v oblasti Liberec. Tyto místa vypadají a existují jenom díky určitým historickým událostem a z nich vedoucích rozhodnutích o vzhledu a vývoji této severočeské metropole. Informace zde uvedené jsou pro moji práci důležité a napomáhaly při výběru lokací, na kterých plánuji mé umělecké intervence.

obr. 1. - „Hokejka“, série panelových domů, sídliště Ruprechtice v Liberci

2.2.4. LIBEREC VEŘEJNÝ PROSTOR

Prostředí města Liberec je jako každé moderní město rozděleno mnoha silnicemi, průtahy a dálnicemi. Tyto „komplikace“ které jsou jinak pro společnost přínosné, dělají v ohledu veřejného prostoru neplechu. Tyto asfaltové řeky jsou často méně průchodné, než řeky opravdové. Každý, kdo Liberec navštívil a musel se probojovat přes přechody na Šaldově náměstí, mi jistě dá za pravdu. Liberec má však i svá positiva, jako velké město je zde mnoho parků a lokací kde se veřejný prostor dá využít. Jako nejznámější lokace je náměstí před samotnou radnicí města. Každou chvíli je zde nějaká kulturní akce, koncert

nebo vánoční trhy. Využití tohoto prostoru možná není dokonalý, ale oproti ostatním lokacím v Liberci je to chvályhodné. Bohužel jako každé město s historií má Liberec i spoustu negativních lokací, pár set metrů od chváleného radničního náměstí se nachází Papírové náměstí. Nenechte se zmást názvem, tato lokace je náměstím jen ve svém jménu. Jedna z nejvíce upadlých městských lokací hned v centru města. Dobré i špatné hned vedle sebe nám však pomáhá vidět kontrast, který by byl jinak možná ztracený. Proto se po dlouhých letech konečně plánuje něco se situací Papírového náměstí něco dělat. Město je sice protkané pěšími trasami a parky, pěší zóny jsou však často narušeny silnicemi a parky neleží dost daleko od projíždějících aut, aby fungoval potřebný „eskapismus“, jaký by park měl být schopen zpřístupnit.

obr. 2. - nám. Dr. E. Beneše, Liberec

Myšlenka upozornění na tyto lokace je jeden z hlavních konceptů mé práce. Tento koncept leží na použití kontrastu k místu, které bylo mnou vybrané, aby se ukázala jeho pozitivní či negativní stránka. Liberec spadá podle mého názoru do té lepší kategorie skupiny co se vzhledu a rozestavení města týče. Má však své problémy a jsou zde lokace co si zaslouží na sebe upozornit nebo naopak pochválit a ukázat jako vzor toho, co by veřejný prostor měl být.

2.3. UMĚNÍ VE VEŘEJNÉM PROSTORU

Veřejné umění, jinak známé jako public art. Obecně se tak dá označit kterékoliv umělecké dílo, které je umístěno do veřejného prostoru. To však zahrnuje obrovskou škálu umění, vše od soch a monumentů po happening a další pomíjivé umění. Možná první krok v rozpravě o veřejném umění je o zjištění, o jakém umění se vlastně bavíme.

Jako veřejné umění lze považovat vše od uměleckých děl co jsou na své lokaci trvale, ale také dočasné a happeningové akce. Dále existuje rozmanitost v konceptu a důvodu toho proč umělecké dílo existuje. Lze vybírat z děl politických a sociálních, monumentů, komunitních projektů, venkovních galerijních programů, environmentálního umění, urbánního designu i architektonické dekorace a dalších. Lokace a rozměr díla také nehraje roli. Vše od jednoho objektu nebo instalace velikosti náměstí se počítá. A rozhodně nevadí jestli je dílo v městské oblasti nebo uprostřed přírody.⁽¹⁴⁾

Věřím totiž že umění ve veřejném prostoru a umění pro veřejnost ve veřejném prostoru jsou dvě velmi rozdílné věci a mají velmi odlišné dopady na veřejný prostor ve kterém se nacházejí. Hlavní věc, co tyto dvě skupiny rozděluje je podle mého názoru to, pro jakou cílovou skupinu je dílo cíleno. Dílo může být pro veřejnost, což je většinou skupina laická, s malými znalostmi teorie umění a podobných akademických myšlenek a druhá skupina, se kterou pracují umělci a jedinci vzdělaní v umění a jeho teorie. To, pro jakou z těchto dvou cílených skupin je dílo zamýšleno, vysoce ovlivní jeho efekt na umístěný prostor a jeho vizuál samotný. Nějaké vysoce abstraktní či minimalistické dílo, které odvolává na tvorbu specifického umělce může být umístěno ve veřejném prostoru a může k němu mít přístup veřejnost, pochopení pro toto dílo však bude mít malá skupinka umělců a teoretiků. Dílo může být estetické, a tudíž líbivé i laické veřejnosti, skutečné pochopení a k němu však nikdy nezískají. Proto se jim nikdy nenabídne šance si dílo plně vychutnat v plnosti jako je to možné pro malou skupinu, specializovanou na tento jednotlivý žánr umění. Specifikace veřejného umění se zdá velmi složitá nebo velmi jednoduchá. Veřejné umění má totiž možnost mít dvojí využití. Na jednom místě je to tradiční použití umění na upravení vzhledu místa kde se nachází. Je to řekněme tradiční využití a existuje od dob jeskyních maleb. Druhý efekt je však v moderní době také důležitý, a to je jakýsi sociální element. Umění se dá použít pro sdílení pocitů

¹⁴CARTIERE, Cameron. Coming in from the Cold, A Public Art History In: Cameron Cartiere and Shelly Willis (eds.), The Practice of Public Art, London/New York: Routledge, 2008, s. 3-4.

neb a osobních nebo politických názorů. V posledních desetiletích obzvlášť se kritika vlády o zvolených úředníků stala oblíbeným tématem mnoha progresivních umělců. S tímto dvojím uměním se dá velice dobře pracovat, ale kvůli tomu se zařazení veřejného umění stává komplikovanějším.⁽¹⁵⁾

„Veřejné umění nelze jednoduše definovat ani jako umění, které se děje mimo galerii či muzeum, protože pak se může nabízet implicitní předpoklad, že veřejné umění není v hlavním proudu současné umělecké praxe anebo že je druhotné k dění v galerijních prostorech.“⁽¹⁶⁾

Přístup k veřejnému umění je komplikovaný. V kontextu mé práce si však myslím že splňuje to, co potřebuji. Je to umění nebo umělecký zásah v oblasti veřejně přístupné které pracuje s pocity a vnímáním kolemjdoucích diváku. Kombinace vizuální nebo zvukové složky spolu s nadějí, že použitý kontrast k tomu, jak místo vypadlo předešle, je ono

obr. 3. - Anish Kapoor, Cloud Gate, 2004-06, Chicago. Photo od Thomas Hawk.

¹⁵<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/91167/120275515.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
s. 42-44.

¹⁶SHAFFREY, Clíodhna. What is Public Art? [online]. 2011 [cit. 2017-06-2]. Dostupné z: http://www.imma.ie/en/page_212547.htm.

2.3.1. INTERVENČNÍ UMĚNÍ

Intervenční umění je jedna z podsekcí umění veřejného. Cíl tohoto umění se více přibližuje k oné názorové a myšlenky ovlivňující části umění. Forma a podoba je také různá, může se jednat o sochu podobnou reprezentačním sochám které po městech dobře známe anebo to je happening o jednom člověku co trvá jednu hodinu a poté zůstane jen ve vzpomínkách diváků a možná v novinových člancích. Čím dál více umělců a agentur věří, že jejich cílem není vytvářet trvalé umělecké objekty v tradičních veřejných prostorech, ale místo toho pomáhat s vytvářením veřejnosti: prostřednictvím nápadů a zásahů povzbuzovat publikum tam, kde zdánlivě žádné neexistovalo.

Hlavní cíl intervenčního umění je tedy ovlivnit jakési veřejné publikum a změnit jejich názor nebo alespoň toto publikum donutit přemýšlet o určité situaci. Tyto situace mohou být různé, avšak v moderní době se stalo velmi oblíbené téma politické. Intervence mohou být pozitivní i negativní ať už v jejich podobě nebo v myšlence kterou se snaží reprezentovat. Jedna ze známějších moderních intervencí je Tilted Arc (zahnutý oblouk) který navrhl Richard Serra. Jednalo se o kovovou stěnu na Foley Federal Plaza na Manhattanu v letech 1981 až 1989. Intervence byla navržena přímo pro tuto lokaci. Přímé umístění sochy je před budovou Jacob K. Javits Federal Building na Federal Plaza v New Yorku. Toto místo bylo vybráno záměrně, v této lokaci sídlí spousta vládních a obchodních společností jako například kancelář FBI, centrum imigrační služeb a soud pro mezinárodní obchod. Toto místo je přímo v srdci kapitalistické oblasti New Yorku a je zde rozsáhlá aktivita a přesun osob. K lokaci se váže i materiál, ze kterého byla instalace vyrobena. Federal Plaza je spojení několika výškových kancelářských budov, které jsou všechny zhotoveny z průmyslových materiálů jako například sklo, beton a ocel. Autor objekt navrhl tak aby byla odrazem okolního prostředí a reflektovala tak nedostatek zeleně v prostoru i limitující prostředí kapitalistické pracovní kultury v těchto finančních centrech.⁽¹⁷⁾

¹⁷⁰ Lost Art: Richard Serra. TATE [online]. 2012 [cit. 2017-2-08]. Dostupné z: <http://www.tate.org.uk/contextcomment/articles/gallery-lost-art-richard-serra>.

Tato instalace se setkala s velkým odporem a po pár letech a několika soudních slyšení byl oblouk odstraněn. Toto se dá pochopit jako velký neúspěch, Serrův oblouk však splnit to co je podle mého názoru na intervenčním umění to nejdůležitější. Zapojil společnost do debaty o veřejném prostoru, se kterým pracoval a donutil je zajímat se o to tak moc, až to nakonec byl konec díla samotného. Dalo by se říci, že negativním efektem na daný prostor bylo divákům ukázáno to jak moc jim chybí předešlý vzhled místa.

obr. 4. - foto, Tilted Ark, Richard Serra, Foley Federal Plaza Manhattan, 1981-1989.

Intervenční umění je ideální pro moji práci, ve které chci upozornit na problematiku nebo naopak vyzdvihnout pozitivní aspekt dané lokace. Mnoho těchto myšlenek budu aplikovat při tvorbě mé bakalářské práce a mých vlastních intervencí. Mé instalace by samozřejmě nebyli dlouhodobé a doufám, že se kvůli nim nebudu muset soudit. Bylo však dobré a přínosné zjistit s čím vším se dá pracovat a co je na tomto typu umění nejdůležitější.

2.4. Světlo v umění

Člověk pracoval se světlem a s uměním několik desítek tisíc let, ke spojení těchto praktik však bylo potřeba vývinu elektřiny. Začátky umění pracující se světlem se pomalu vynořily až po objevu elektrického osvětlení, které učinilo dlouhodobé osvětlení bezpečným a cenově dostupným na konci 19. století. Světelné umění se však stalo specializovanou formou umění až na konci 20. století, z velké části kvůli průkopnické práci zahájené v roce 1969, jako součást experimentálního programu v Los Angeles County Museum of Art, od Roberta Irwina a Jamese Turrell.⁽¹⁸⁾

Světlo se také začalo dostávat do architektury v trochu jiné podobě než předtím. Nové elektrické osvětlení změnilo způsob osvětlování domů. Pro umělce toto přineslo nové možnosti a příležitosti k tvorbě. Začali vznikat moderní osvětlovací konstrukce a umělecká díla. O posun v tomto směru můžeme děkovat škole Bauhaus o mnohým umělcům co zde sídlili. Myšlenka moderního umění a elektřinou osvětleného města je od tohoto období jakousi samozřejmostí.⁽¹⁹⁾

Vizuální umění jako takové je celé závislé na existenci a využití světla. Je to přeci jenom hlavní a jediný způsob, jak jsme schopni obraz zaznamenat. Je speciálně důležité například pro moderní filmy a fotografie. Zde není pouze jako prostředek, skrze který umění vidíme, ale je ve stejné chvíli i tvůrce tohoto umění. Po vynálezu elektrického světla se umělcům otevřela nová cesta pro jejich tvorbu a mnoho umělců začalo používat světlo jako hlavní formu vyjádření, nikoli pouze jako prostředek pro jiné formy umění.

Bez světla, jak ho známe dnes by spousta umění nebyla schopna existovat. I když pomineme umění, co se zabývá světlem jako samotným (luminismus), tak nám pořád zbude vše, co se digitálního světa týče.

¹⁸https://wikijii.com/wiki/Light_art , Dějiny

¹⁹https://wikijii.com/wiki/Light_art , Modernismus, konstruktivismus a Bauhaus (1920–1935)

obr. 5. - foto, Olafur Eliasson: The Weather Project, London, 2004.

Umění pracující se světlem má výhodu že pomocí světla, nebo jeho nedostatku, se dá ovlivňovat psychiku a pocity diváku a návštěvníků instalací a výstav. Umělci jako Olafur Eliason nebo Dan Flavin často pracují s plošným světlem různých barev. V jejich umění je fascinující že světlo je jediným nástrojem, s kterým pracují. Tito umělci toto světlo používají k osvětlení venkovních i vnitřních objektů, ale také nasvěčují světlo jen pro to, aby samo existovalo. Jejich instalace mi osobně připadají velmi pocitové a emoční, přestože to ani nemusí být autorova záminka

2.5. Zvuk v umění

“Zvukové umění je umělecká disciplína, ve které zvuk se používá jako primární střední. Jako mnoho žánrů soudobé umění, zvukové umění může být mezioborové v přírodě, nebo být použito v hybridní formuláře.”⁽²¹⁾

Zvuk je médium, se kterým se dá pracovat v mnoha kreativních směrech. Zvuk na rozdíl od ostatní formy umění však dělá téměř každá živá věc. Každý si tedy nosíme kousek umění s námi. S tímto konceptem pracoval John Cage, který byl známý průkopník umělecké tvorby pomocí experimentů se zvukem. Umění pracující se zvukem má oproti klasickému umění jednu nevýhodu. Jeho existence je krátkodobá, pokud není zaznamenána a uložena na pozdější použití. Toho však už není původní zvuk, a i když se pokusíme prvotní zvuk napodobit, nikdy se nám to nepovede na 100%. Zvukové umění jde v určitém smyslu proti tradičnímu galerijnímu umění. Zvuk je jedna z jednodušších cest, jak se do umění zapojit. Dílo ani nepotřebujete vidět, stačí poslouchat. Vzdálenost, na jakou lze umění vnímat je také mnohem větší. Abychom dokázali ocenit obraz musíme ho přeci jenom vidět, zvuk však takové limity nemá a jde ním tedy zachytit pozornost většího publika.

Zvuk samotný je složitý fenomén. Skutečná složitost však nastává při srovnání rozdílů mezi viděným a slyšeným. Obraz i zvuk jsme schopni vnímat pouze jedním rozdílným smyslem. Dále existuje problematika toho že obě media existují v rozdílných prostorech. Obraz je stálý a staticky zatímco zvuk se pohybuje v čase a každý jedinečný zvuk je prchlavý. Což znamená, jak tvrdí umělkyně a spisovatelka zabývající se zvukem Salomé Voegelin: „Tato vzdálenost umožňuje odtržení a objektivitu, která se prezentuje jako pravda. Vidět znamená věřit.“⁽²¹⁾

²⁰https://wikijii.com/wiki/sound_art

²¹<https://artalk.cz/2019/08/23/videne-a-slysene-aneb-zvuk-a-obraz-v-galerii/>

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1. HLAVNÍ MYŠLENKA

Jak bylo uvedeno v anotaci, cílem mé práce je pomocí uměleckých intervencí poukazovat na různé aspekty vybraných lokací a poté je transformovat tak aby se umožnil nový pohled pro návštěvníky a kolemjdoucí. Tyto aspekty mohou být různé, a proto jsem měl široký výběr lokací s kterými lze pracovat. První problém však bylo tyto lokace nalézt. V začátku mé práce jsem pouze hledal lokace a místa v oblasti města Liberec, která byla zajímavá, důležitá, hraniční nebo se zajímavou atmosférou. V této fázi jsem pomocí teorie urbanismu, veřejného prostoru a vlastních názorů hledal a hodnotil veřejný prostor v oblasti Liberec. Tato část byla těžká a několikrát jsem musel transformovat své myšlení a přístup k těmto lokacím a k tomu co jsem nakonec chtěl za výsledek mé práce. Po určité době jsem tyto lokace našel. Každé místo je se od sebe odlišují a bylo vybráno z odlišných důvodů. To je také důvod, proč má každá lokace jiný druh intervence. Umělecké instalace byly také vymyšleny specificky pro vybranou lokaci tak aby unikátně pracovaly se zvolenou lokací a měly tedy co největší efekt na změnu vnímání a transformaci onoho prostoru. Důvodem pro instalace je snaha změnit daný prostor ať už pozitivně nebo negativně. Ať už je dopad jakýkoliv, změna od předešlé situace by měla prostor změnit spolu s pohledem a názorem sledujících. V následující části práce popíši jednotlivé Intervence, jejich cíle, důvod lokace a provedení instance spolu s ukázkou, fotografií nebo vizualizací toho jak by výsledná instalace vypadala.

3.2. INTERVENENCE #1

V Předchozí části práce jsem uvedl motivaci k tvorbě uměleckých instalací a jejich hlavní myšlenku. Následující část práce popisuje intervenci č. 1., první z mých intervenčních instalací. Tato instalace je pro mě z celé práce nejdůležitější, jelikož se dostala nejbližší k realizaci, toto bude ukázáno později ve fotodokumentaci. Instalace se nachází v podchodu pod železničními kolejemi v oblasti města Liberce. Lokace sama je od centra města vzdálena a podchod není ve stavu jaký by si zasloužil. Svoji unikátní lokací je však podchod využíván velkým počtem lidí, a proto má pro veřejný prostor důležitou roli. Cílem mé instalace je na toto místo upoutat, vytvořit tajemnost a zvědavost v mysli kolemjdoucích lidí. Skrze tuto tajemnost by jsem chtěl navodit zamyšlení nad důležitostí této lokace pro osoby co tento podchod využívají a v ideální situaci je donutit se nad touto lokací zamyslet a posléze ovlivnit jejich názor na atmosféru a podobu tohoto prostoru.

3.2.1. INTERVENENCE #1 LOKACE

Lokace první instalace se nachází v dosahu Liberecké Home Credit Arény. Na druhé straně leží část Libereckého dopravního průtahu a lokace je přímo pod hlavním železničním spojem na cestě k Libereckému hlavnímu nádraží. Tento podchod spojuje dvě povědomé části města které jsou rozděleny železniční tratí v nemožnosti pěšího přechodu na úseku 2,2 km až na výjimku tohoto podchodu. Díky tomuto faktu je lokace důležitá pro přesun lidí a tudíž je ideálním místem pro instalaci. Dále vzhled a poněkud upadlá úroveň lokace, obzvlášť ve večerních hodinách, poněkud přehlédnutelná. Proud lidí je na této lokaci překvapivě velký, tudíž je lokace ideální pro instalaci, která chce změnit názor a pohled jejích návštěvníků k lokaci kde se instalace nachází.

obr. 6. - umístění lokace v oblasti města Liberce

● legenda - umístění instalace

obr. 7. - zobrazení dopravní situace v oblasti instalace

● legenda - umístění instalace

— legenda - železniční trať v oblasti

— legenda - Libercký silniční průtah v oblasti

obr. 8. - ukázka rozdělení města železniční sítí

- legenda - umístění instalace
- legenda - železniční trať v oblasti
- legenda - oddělené části města

obr. 9. - zobrazení oblasti bez pěších cest přes trať

- legenda - umístění instalace
- legenda - délka omezení pěšího pohybu

obr. 10. - fotodokumentace lokace 1. Intervence

obr. 11. - fotodokumentace lokace 1. Intervence

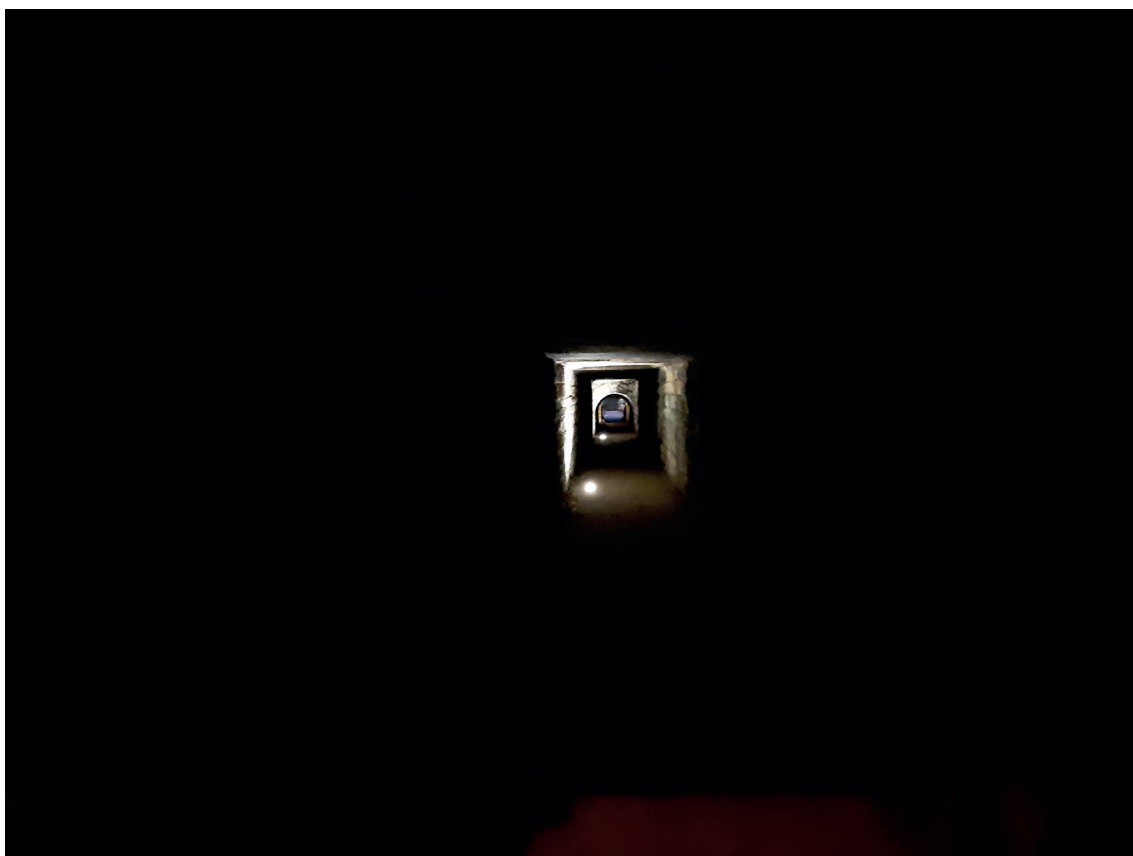
obr. 12. - fotodokumentace lokace 1. Intervence

obr. 13. - fotodokumentace lokace 1. Intervence

obr. 14. - fotodokumentace lokace 1. Intervence, noc

obr. 15. - fotodokumentace lokace 1. Intervence, noc

3.2.2. INTERVENCE #1 INSTALACE

Cílem intervence#1 je vzbudit pocit tajemnosti v podchodu a pomocí světelné instalace tuto lokaci zvýraznit pro kolemjdoucí osoby. Instalace se skládá ze dvou částí. První část je mlhový efekt vytvořený strojem na tvorbu mlhy. Tímto prostor přestává být viditelný a jasný, v tomto momentu se člověk musí domnívat co je na druhé straně a co ho čeká a zároveň je skrytý špatný stav místa a lokace se transformuje na tajemnou a neznámou. Druhá část instalace je kombinace několika světel pro vytvoření světelné instalace. Světla mají dvojí účel. První je zvýšení viditelnosti podchodu na větší vzdálenost za účelem na tuto lokaci upozornit a ukázat, že na tomto místě existuje. Druhý účel je nasvícení předem vytvořené mlhy která napomáhá světelný efekt násobit. Nasvícená mlha se nyní transformuje na v momentech až oslepující světlo v tunelu což napomáhá cílu instalce udělat lokaci tajemnou a zajímavou, spolu se zvýšením viditelnosti a zřetelnosti. Tato instalace byla na místě realizována v sobotu 21. května a následující dokumentace je záznam tohoto provedení.

obr. 16. - fotodokumentace instalace pro Intervenci#1

obr. 17. - fotodokumentace instalace pro Intervenci#1

obr. 18. - fotodokumentace instalace pro Intervenci#1

obr. 19. - fotodokumentace instalace pro Intervenci#1

obr. 20. - fotodokumentace instalace pro Intervenci#1

obr. 21. - fotodokumentace instalace pro Intervenci#1

obr. 22. - fotodokumentace instalace pro Intervenci#1

3.3. INTERVENCE #2

Intervence #2 řeší zajímavý kontrast města a přírody existující v jednom městě a kontrast který z toho srovnání vzniká. Výběr lokace je netradiční a důvod pro objevení je osobní. Tato lokace je místo kam jsem během mého čtyřletého studia v tomto městě často navštěvoval. Místo není daleko od studentských kolejí a vždy když jsem potřeboval utéct z města tak jsem si sem našel cestu. Což je paradox, který si dnes již uvědomuji, jelikož tato lokace je stále součástí města. Práce na tomto zadání a změna myšlení o lokacích a městském prostoru mi pomohla dívat se na mou oblíbenou lokaci jinak než dříve, a nakonec byla vybrána jako jedna z lokací pro mé umělecké intervence.

Ukázka řešení této instalace je ve video formátu. Tyto videa jsou uložena ke shlédnutí na CD disku v příloze k bakalářské práci.

3.3.1. INTERVENCE #2 LOKACE

Lokace instalace #2 je otevřenější část v lesoparku Harcov. Lesopark Harcov je zalesněná odloučená oblast města, ležící za libereckou přehradou. Je zde minimální lidská stopa s výjimkou cest a občasného odpadního koše. Přesto že je tato část nezabydlena a je zde zachovaná příroda, patří tato část stále do oblasti města Liberec. Tímto se vzpírá tradičnímu pochopení města a jeho vzhledu a je tedy zajímavou lokací. Lesopark není navštěvován mnoha lidmi, za co může jeho vzdálenost od centra města.

obr. 23. - umístění lokace v oblasti města Liberec

● legenda - umístění instalace

obr. 24. - oblast lesoparku Harcov v městské oblasti

● legenda - umístění instalace

■ legenda - hranice lesoparku Harcov

obr. 25. - fotodokumentace oblasti lesoparku

obr. 26. - fotodokumentace oblasti lesoparku

obr. 27. - umístění lokace pro zvukovou stopu v Liberci ● legenda - umístění lokace

obr. 28. - zobrazení dopravní situace v okolí centra města
 ■ legenda - oblast sbírání zvukové stopy - Fügenerova
 ■ legenda - Trať tramvajové MHD
 ■ legenda - silniční spojka

obr. 29. - fotodokumentace oblasti Fügnerově ulice

obr. 30. - fotodokumentace oblasti Fügnerově ulice

3.3.2. INTERVENCE #2 INSTALACE

Provedení instalace na lokaci lesoparku Harcov je z hlavní části tvořená zvukovou instalací. Tato instalace by přenášela nahrávaný zvuk z lokace Fuegnerovi ulice, která byla uvedena v textu o lokaci intervence #2. Tohoto efektu by bylo dosaženo skrze sérii zvukotechniky na lokaci instalace v lesoparku. Tato instalace by bylo provedena na zdokumentované lokaci viz. obr. 25. Zvuková instalace by byla vytvořena tak aby měla prostorový efekt na otevřené části lesa. Zvukový přenos by měl člověku navodit pocit toho, že opravdu stojí v rušné části města. Zvuk přehrávaný v tomto prostoru by byl živě nahráván na lokaci Fuegnerova tak aby byl přenos zvukové stopy aktuální. Tímto by se docílilo akurátního znázornění hluku a živosti této části města v různých částí dne. Zvuk by byl sbírán několika nahrávacími zařízeními v lokaci. Tento zvuk by byl následně posílán pomocí internetového připojení na místo instalace, tvořící jakýsi jednosměrný telefonní hovor z rušné lokace města na místo odloučené od hluku a chaosu každodenních problémů. Instalace má cíl ukázat to že tato oddělená a lesnatá lokace je stále součástí města Liberec a je obklopena městskou zástavbou. S pomocí této instalace by si návštěvník měl uvědomit jaký kontrast oproti původnímu klidu zde vznikl a pomocí tohoto uvědomění více ocenit původní klid a eskapismus, který tato lokace za normální situace přináší.

obr. 31. - ukázka venkovní zvukotechniky

obr. 32. - vizualizace podoby zvukové instalace ve vybrané lokaci

3.4. INTERVENCE #3

Poslední instalace byla v určitém pohledu tak nejtěžší i nejlehčí. Po zkušenostech s hledáním míst z předešlých intervencí jsem měl nástroje na to abych lokaci našel a vyřešil. Zároveň jsem však už použil zvuk i světlo v předešlých instalacích a jelikož chci každé lokaci dát unikátní instalaci abych je odlišil tak jsem musel o to více přemýšlet o vzhledu, konceptu a dopadu mé poslední instalace. Nakonec jsem byl v tomto řešení úspěšný a instalace byla vymyšlena. V této instalaci je hlavní myšlenkou a cílem tuto lokaci nebo její část izolovat a oddělit od normálního chodu tohoto místa. Izolace má za úkol vytvořit nový prostor uprostřed starého a dát návštěvníkům možnost mít jinou zkušenost a přivodit jim nové pochopení této lokace.

3.4.1. INTERVENCE #3 LOKACE

Místo poslední instalace je Moskevská ulice ležící v centru města Liberec. Přestože je toto místo v oblasti centra, pro každodenní ruch není samo o sobě tak důležité. Tato ulice slouží jako spojovací trasa mezi dvěma rušnými centry dění ve městě Liberec. Moskevská ulice existuje mezi náměstím Dr. E. Beneše na kterém se nachází radnice města a Fügnerovou ulicí spolu s nákupním centrem a hlavní lokací pro MHD dopravu. Pro důležitost těchto míst je Moskevská ulice zredukována na jakousi spojnici a lidé na této ulici samotné nedají moc důležitosti. Tímto je ulice přehlížena a opomenu-
ta. Já sám jsem vinen tohoto zločinu, před prací na této bakalářské práci jsem tuto ulici mnohokrát navštívil, vždy však pouze jako cestu z bodu A do bodu B a nikdy z nějakého hlubšího důvodu. Během změny toho jak se na město dívám a jak ho chápu jsem si toto uvědomil a je to důvod proč jsem si tuto lokaci zvolil ke své finální intervenci,

obr. 33. - umístění lokace v oblasti města Liberec

● legenda - umístění instalace

obr. 34. - situace spojení Moskevskou ulicí v centru

■ legenda - rozmezí Moskevské ulice

■ legenda - důležité lokace v centru města spojené Moskevskou ulicí

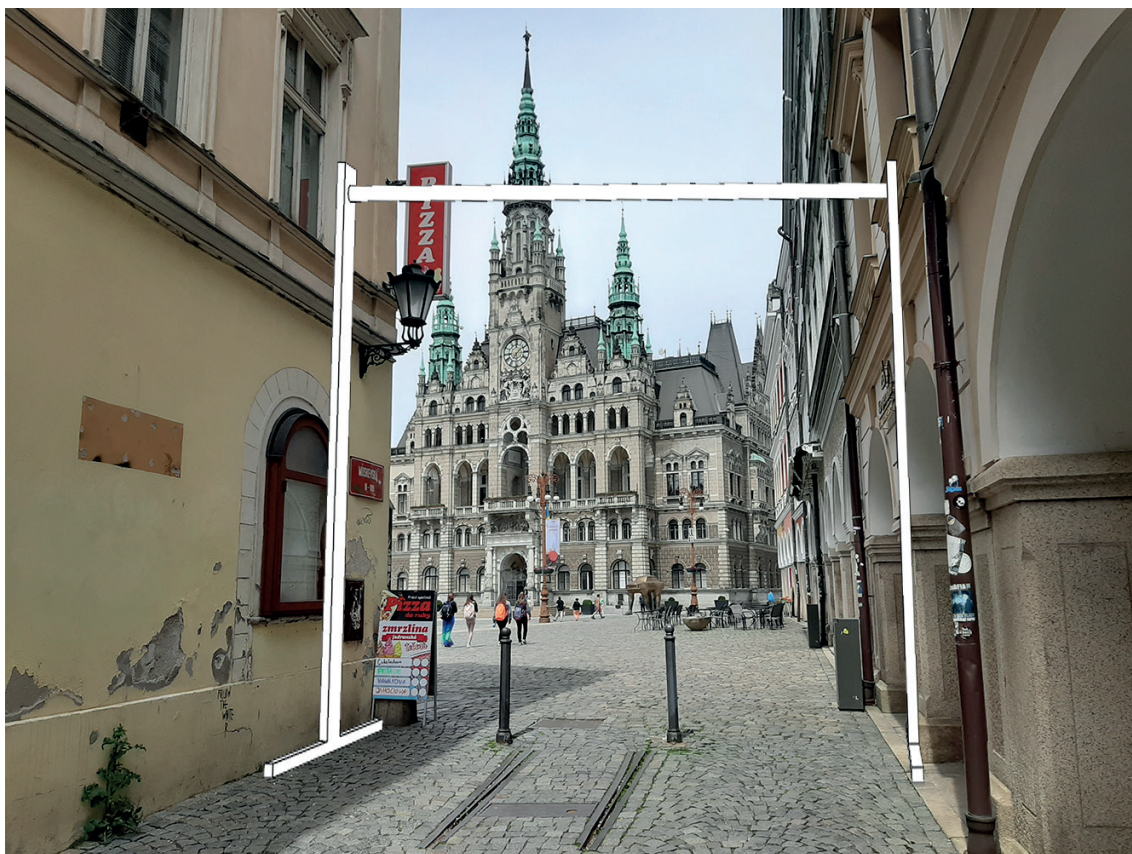
obr. 35. - fotodokumentace oblasti Moskevské ulice

obr. 36. - fotodokumentace oblasti Moskevské ulice

3.4.2. INTERVENCE #3 INSTALACE

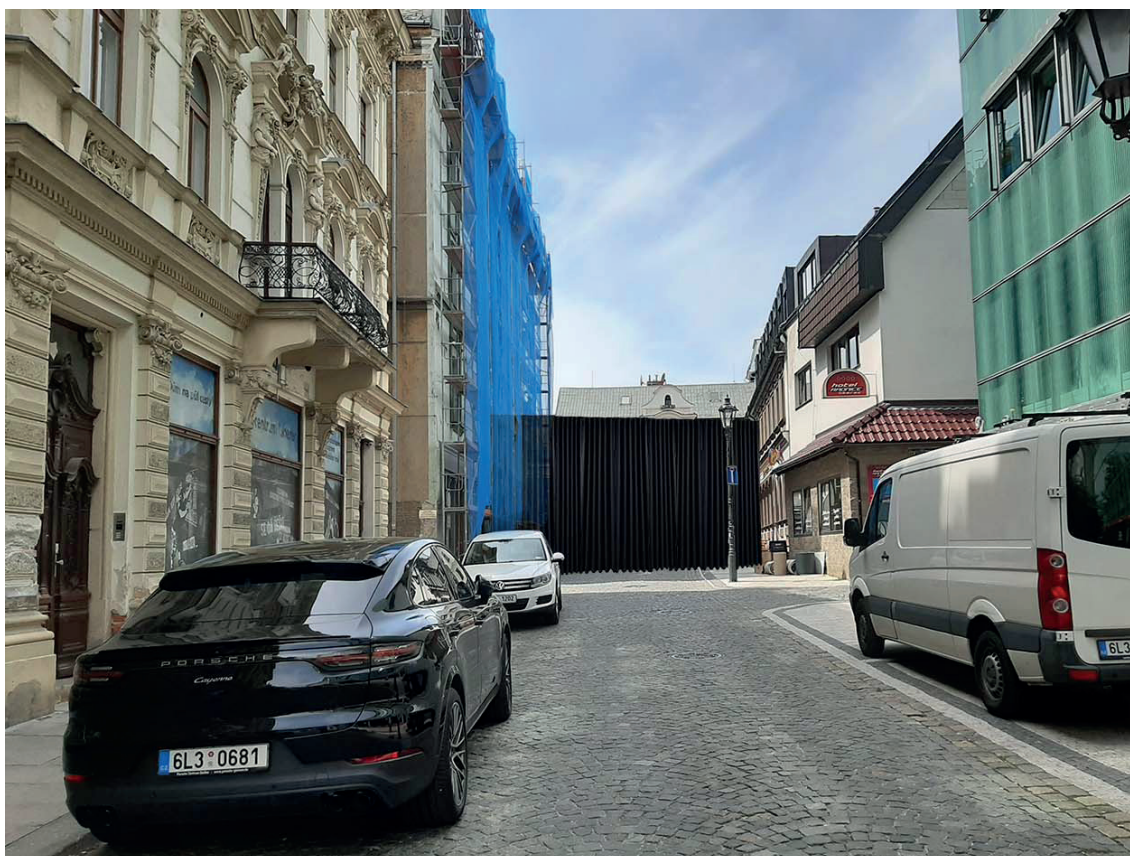
Řešení intervence v Moskevské ulici se skládá z instalace tří černých opon přes celou šířku ulice v unikátní lokaci, kde se tato ulice ze tří cest sbíhá do jedné. Opony tvoří uzavřený prostor, ze kterého nelze vidět na zbytek ulice. Tento efekt platí i z druhé strany a jakási blokáce výhledu a pohybu je vytvořena každému kdo chce touto lokací projít. Instalace má cíl zablokovat výhled a cestu z Fügnerovi ulice na náměstí Dr. E. Beneše a přijmout kolemjdoucí, aby o tomto prostoru přestali přemýšlet jako a spojnicí a uvědomili si, že se zde něco děje. Se vstupem do uzavřeného prostoru člověk zapomene, kde je a kam míří. Možná ani pořádně neví kde je cesta ven z instalace. Musí se tedy pozastavit, zamyslet a uvědomit si kde vlastně je, a to v Moskevské ulici. Výška instalace je do druhého patra, což je nejsnadnější provedení pro spojení budov v této lokaci. Opona by byla na konstrukci nataženou přes ulici ve výšce, kde je potřeba. V případě že by toto nebylo možné z důvodu zákazu práci s budovami by byla použita stavěná konstrukce, která by stála na samotné ulici.

obr. 37. - vizualizace příkladu konstrukce

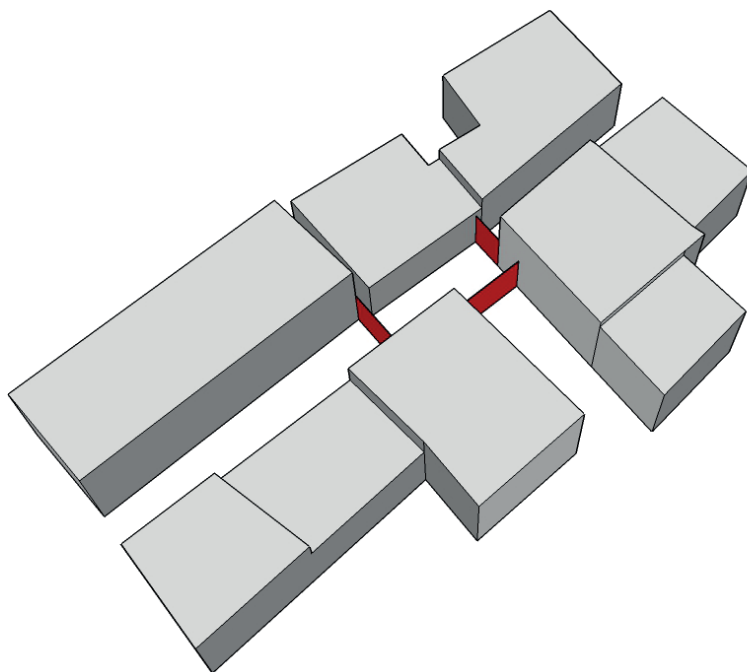
obr. 38. - vizualizace příkladu instalace

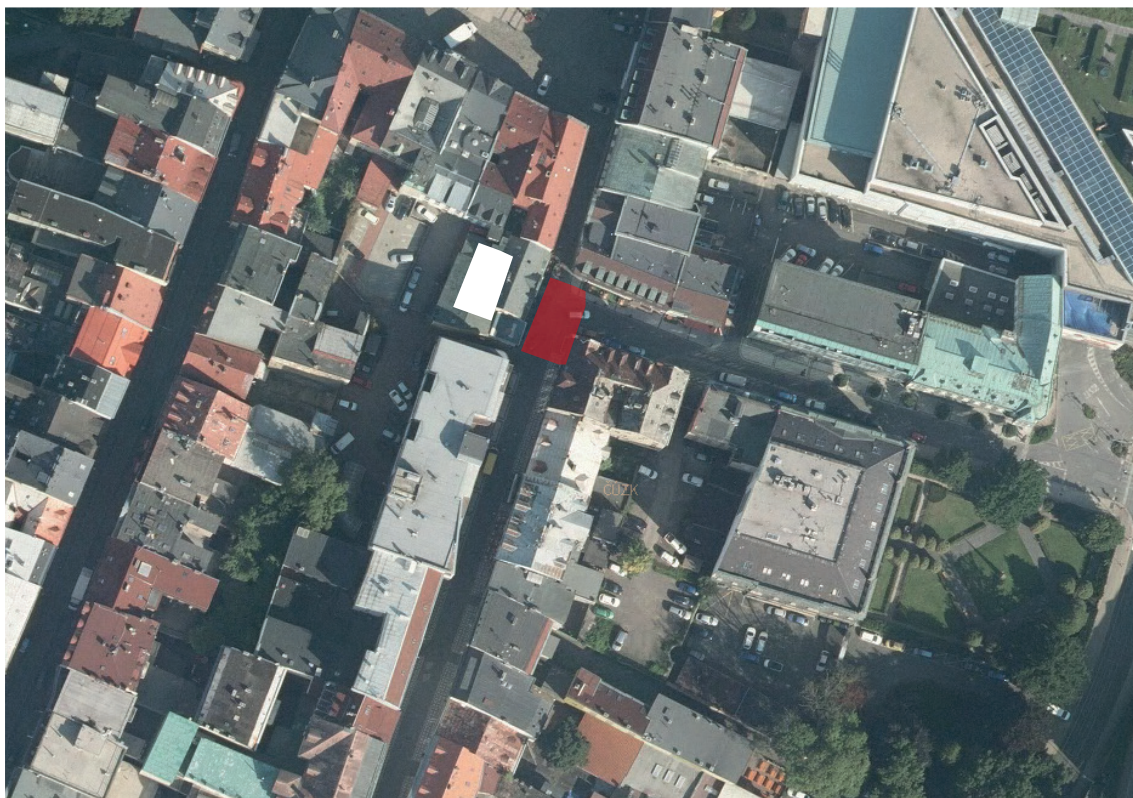
obr. 39. - vizualizace instalace pohled č. 1

obr. 40. - vizualizace instalace pohled č. 2

obr. 41. - náčrt umístění instalace v oblasti Moskevské ulice

obr. 42. - zmapování dopadu instalace

■ legenda - vytvořený izolovaný prostor

4. ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo vytvořit projekt více uměleckých intervencí v oblasti města Liberec. Lokace, se kterými na kterých se měly intervence nacházet měli být určitým způsobem odlišná, problematická, zajímavá nebo důležitá. Prvním úkolem bylo tyto lokace nalézt. Věřím, že mnou nalezená místa jsou vybraná podle parametrů, které měla práce určena. Každá lokace si zaslouží pozornost a transformaci pomocí uměleckých zásahů, z důvodu, který je u každé lokace odlišný a tvoří zajímavou trojici lokací v oblasti města Liberec. Další krok práce bylo pro vybrané lokace vymyslet umělecké instalace tak abych poukázal na jejich problematiku, ukázal jejich ctnosti nebo transformoval jejich vzhled a atmosféru jakou mají na kolemjdoucí osoby. Každá instalace řeší odlišný koncept a má svoji vlastní unikátní formu. Z realizace Intervence #1 jsem byl nadšený počtem lidí co ji navštívilo pouze tím, že se skrze tuto lokaci museli dostat na své cestě, ať už mířili kamkoliv. Zvědavost nad instalací těchto „návštěvníků“ mi udělala radost z práce a z řešení této instalace. Samozřejmě nevěřím že každý, kdo by mé intervence navštívil by je hodnotil jako pozitivní. Intervence však mají také upozornit na místo na kterém se nacházejí, a to že si na ně člověk udělá jakákoliv názor znamená, že se musel na chvíli pozastavit a zamyslet se nad tímto řešením a lokací ve kterém se nachází. Tímto se plní jeden z hlavních cílů mé práce, a to poukázat na vybrané lokace. Lidé, co přemýšlejí na prostoru, ve kterém existují jsou zapotřebí a věřím tomu, že pokud by mé instalace existovali i jen jeden den, i tak by pak má práce přinesla užitek.

Tvorba umění ve veřejném prostoru je složitá. V tématu a kontextu mé práce však věřím že její forma a cíl splňuje to co jsem pro ni zamýšlel. Jde o umělecké zásahy v oblastech veřejné pro širokou veřejnost a pracuje s ovlivněním vizuálních a myšlenkových pochodů kolemjdoucích diváků. Specifický přístup ke každé lokaci napomáhá přenést hlavní myšlenky o lokaci, které jsem se jako umělec snažil sdělit a poslat dále.

LITERATURA A ZDROJE

LITERATURA

JEHLÍK, Jan. Rukověť urbanismu: Architektura poznávání a navrhování prostředí. Ausdruck Books, 2016. ISBN 978-80-270-4920-2.

LYNCH, Kevin. Obraz města. Praha: Bova Polygon, 2004. ISBN 80-7273-094-0.

KRATOCHVÍL, Petr. Architektura a veřejný prostor. Praha: Zlatý řez, 2013. ISBN 978-80-903826-4-0.

CARMONA Matthew, TIESDELL Steve, HEATH Tim, OC Taner. Public Places Urban Spaces Second Edition: The Dimensions of Urban Design. London: Architectural Press, 2010. ISBN 978-1856178273.

PHILLIPS, Patricia C. Public Constructions. In: Lacy S., Mapping the Terrain: New Genre Public Art, Seattle: Washington Press, 1995. ISBN 9780941920308.

CRAWFORD, Margaret. The World in a Shopping Mall, in: Michael Sorkin (ed.), Variations on a Theme Park – The New American City and the End of Public Space. New York 1992. ISBN 978-0374523145.

NORBERG-SCHULZ, Christian. Genius loci. Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-303-5.

VON MEISSE, Pierr. Od formy k místu. Archa, 2018. ISBN 978-80-87545-61-4.

CARTIERE, Cameron. The Practice of Public Art. London/New York: Routledge, 2010. ISBN 9780415878395.

WYLIE, John. Landscape. London: Routledge, 2007. ISBN 9780415341448.

BLATOVÁ, Tamara. VEŘEJNÝ PROSTOR VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ. Brno, Ústav územního rozvoje, 2013. ISBN 978-80-87318-27-0.

OSTATNÍ ZDROJE

<https://cs.dbpedia.org/page/Urbanismus>

<https://www.liberec.cz/cz/mesto-samosprava/profil-statut-mesta/zakladni-udaje-meste>

<https://www.visitliberec.eu/vse-o-liberci/historie>

<https://www.liberec.cz/cz/mesto-samosprava/profil-statut-mesta/geograficke-udaje/>

<https://www.visitliberec.eu/vse-o-liberci/historie/>

<https://www.liberec.cz/cz/mesto-samosprava/profil-statut-mesta/geograficke-udaje/>

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/91167/120275515.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

https://wikijii.com/wiki/Light_art , Dějiny

https://wikijii.com/wiki/Light_art , Modernismus, konstruktivismus a Bauhaus (1920–1935)

https://wikijii.com/wiki/sound_art

<https://artalk.cz/2019/08/23/videne-a-slysene-aneb-zvuk-a-obraz-v-galerii/>

PŘÍLOHY

1. CD-ROM s finální verzí bakalářské práce
2. Vytisknutá bakalářská práce
3. Portfolio